Gent on Files GOF

@rchieflink

Driemaandelijkse nieuwsbrief van 't Archief. Gent On Files vzw

Jaargang 7 - nummer 1 - januari 2007

SAG, kalender met de schenkers en de schenkingen aan deze instelling, 17de eeuw, fonds Armenkamer, nr. 1508

Uyt affectie en pure liberale gifte. Schenkingen aan de Armenkamer ca 1641

De kalender met het overzicht van de schenkingen aan de Armenkamer werd tijdens de verhuisvoorbereiding in bedroevende toestand in het depot aangetroffen. Een dringende verzorgende behandeling drong zich op. In de marge van deze verzorgingsoperatie, uitgevoerd door restauratie-atelier Rudolf Roels, werd een onderzoek uitgevoerd naar de inhoud en de iconografie van het document. Vogels en planten werden bestudeerd door Willy De Meester, amateur botanicus en door Hugo De Bruycker, natuurgids en vogeldeskundige. De datering en het auteurschap van het document, evenals de inhoud van de schenkingen werden eveneens onderzocht.

De auteur van dit kunstzinnige document is wellicht een getalenteerde doch anonieme klerk van de Armenkamer. Er is immers geen spoor van een opdracht of betaling aangetroffen in het archief. De analyse van vogels en planten bevestigen het fantasierijke, kunstzinnige karakter van de randversiering van het document. Sommige vogels lijken op inheemse vogels, andere vormen dan weer vreemde versmeltingen van inheemse en exotische kenmerken; hetzelfde verhaal gaat op voor de planten en bloemen.

De meeste schenkers kregen wel een gezicht. Er zijn er dertig in totaal en ze staan netjes per maand gerangschikt op de kalender. Aan elke schenking hingen voor de Armenkamer bepaalde verplichtingen vast. Deze kalender fungeerde als visueel geheugensteuntje voor de bestuurders en was eveneens een document met overtuigingskracht naar nieuwe sponsors. Het hing vermoedelijk in de vergaderzaal van de Armenkamer en werd er door iedere bezoeker goed gezien. En wie wou nu niet op die manier vereeuwigd worden?

Vervolg op pagina 2

SAG, kalender met de schenkers en de schenkingen aan deze instelling, 17de eeuw, fonds Armenkamer, nr. 1508

Het archief van de Armenkamer leverde de originele testamenten op en de andere bronnen bewaard in het Stadsarchief gaven wat vlees en bloed aan sommige van deze figuren. Velen behoorden tot de adellijke of ambtelijke toplaag van de stad of waren rijke kooplui.

Uw bijdrage telt! Deze nieuwe bevindingen werden door stadsarchivaris Leen Charles deskundig in een verzorgde brochure (30 blz.) bijeen gebracht. Deze brochure is te verkrijgen aan de sponsorprijs van 5 euro. Afhalen kan tijdens de bezoekuren in De Zwarte Doos, Stadsarchief, Dulle-Grietlaan 12 in 9050 Gentbrugge - 09 266 57 60 - stadsarchief@gent.be; wilt u deze brochure thuis via de post toegestuurd krijgen, dan moet u 5,78 euro overschrijven op rek. 000-3252077-55 van *'t Archief. Gent on Files vzw (GOF).*

Leen Charles

Edito

Een gelukkig, gezond en boeiend 2007 wens ik van ganser harte alle leden van de vriendenkring en alle lezers van @rchieflink toe en dit zowel in naam van het bestuur als in mijn eigen naam.

Het begin van een nieuw jaar is een geschikt ogenblik om terug te kijken naar het voorbije jaar. Nog fris in het geheugen staat de erg geslaagde 'opendoosdag' van 22 oktober. Wat zou de aantrekkingskracht zijn na een jaar onderbreking? We openen onze deuren op een nieuwe locatie buiten het centrum en zonder de context van buurtfeesten, zoals het geval was in de Abrahamstraat, toen de opendeurdag werd georganiseerd tijdens de Prinsenhoffeesten. We stonden voor een groot vraagteken. Het succes was echter van die aard, bijna 700 bezoekers, dat we ons nu afvragen of het samenvallen met de Prinsenhoffeesten in het verleden niet eerder in ons nadeel heeft gewerkt. We organiseerden18 rondleidingen, alle compleet volzet.

De wedstrijd, die erin bestond details te herkennen, gefotografeerd door Storm Calle, fotograaf bij het Stadsarchief, bleek aan de moeilijke kant. Lien Verboom, Sander Cuyckens en Marleen Vroman waren de gelukkige winnaars. Ze mochten mooie prijzen in ontvangst nemen, geschonken door 'GB Partner' uit de Burvenichstraat in Gentbrugge, de coöperatieve 'Het Hinkelspel' en Oxfam-Wereldwinkel, beide uit Gent en de 'NV Victor Bernard y hijos' uit Antwerpen. We danken deze sponsors van harte. En voor wie nieuwsgierig is naar de uitslag van de schiftingsvraag, volgt hier het antwoord. Tijdens de verhuizing van het stadsarchief werden 90.011 dozen verhuisd. Een doos weegt gemiddeld 6 kg. Er is bijgevolg 540.066 kg archief verhuisd.

De tweedehands boekenverkoop was een onverhoopt succes: 770 euro leverde die op. De totale opbrengst van deze verkoop, van de schenkingen via de 'armenbus', van de verkoop van de speciale brochure gewijd aan het project van 2005 (zie ook p.1), bedraagt iets meer dan 1.000 euro. Hierbij komt nog de opbrengst van de cafetaria.

Dit bedrag is niet voldoende om het project rond de geschilderde kaart van Gent en omgeving door Jacques Horenbault uit 1618 in een maal te realiseren. Maar dat dit een meerjarig project zou worden, was van meet af aan gepland. Anders dan bij de vorige projecten gaat het hier immers om een onderzoeksproject waarbij het de bedoeling is om het afgebeelde in al zijn facetten te bestuderen en om na te gaan of een meer adequate conservering mogelijk is. Een betere ontsluiting door digitalisering maakt er ook deel van uit. Activiteiten rond deze kaart, zijn maker, de landmeterdynastie waartoe hij behoort, en de restauratie zullen dan ook volgen.
@rchieflink zal u op de hoogte houden.

Griet Maréchal

Van Berg van Barmhartigheid tot Berg & Co

Een vleugje nostalgie: het vergaderlokaal in de voormalige leeszaal van het Stadsarchief

Wie zijn de nieuwe bewoners van de Berg van Barmhartigheid waar het Stadsarchief tot 2005 was gehuisvest?
Een aantal instellingen gebruikt een kleiner of groter deel als opslagruimte voor zijn collectie of uitrusting. Andere instellingen hebben er hun kantoren.
De Koninklijke Soevereine Hoofdkamer van Retorica de Fonteine zal er een vergaderruimte hebben maar daar ook archief onderbrengen. Ze beheert heel wat toneelwerken en publicaties over haar geschiedenis. Het oudste stuk in haar collectie is het resolutieboek dat begint in 1700.
De verdiepingen van het hoofdgebouw en het moderne magazijn, opgetrokken in de tuin, komen tegemoet aan het nijpende gebrek aan capaciteit waarmee vele Gentse archief- en documentatie-instellingen worstelen. Amsab-ISG en Het Liberaal Archief kregen er bewaarruimte, naast De School van Toen en het Bijlokemuseum. De Koninklijke Bond der Oostvlaamse Volkskundigen vzw (KBOV) en Het Huis van Alijn beheren niet alleen archief, maar vooral een uitgebreide documentatie over alle mogelijke aspecten van het (volks)leven. Voor dit materiaal volstond de ruimte in Het Huis van Alijn al lang niet meer.Ook hier bood de Berg een welgekomen oplossing. De stadsarcheologen moeten met hun graafmaterieel niet altijd pendelen naar De Zwarte Doos.

Cultuur vormt, meer dan de loutere archieffunctie, het gemeenschappelijke bindmiddel tussen al deze instellingen. Het wordt een mix van erfgoed en van creativiteit op het vlak van theater, dans en muziek.
Abrahamstraat 9 huisvest de vzw Jazz en Muziek in Gent, vooral bekend door en voor de organisatie van het *Blue Note Records Festival*, dat nu al enkele jaren plaats vindt op de Bijlokesite tijdens de Gentse feesten (www.bluenotefestival.com).
Het Reproductiefonds Vlaamse Musea en De Vlaamse Kunstcollectie hebben als adres Abrahamstraat 13. Het eerstgenoemde is een n.v. van publiek recht. Dit bedrijf heeft er behalve zijn kantoren een online winkel van kunstgeschenken. Voor unieke puzzels, magneten en postkaarten kan men daar terecht. Zijn meest specifieke opdracht is echter het beheer van een beeldbank van hoogwaardige digitale reproducties van het Vlaamse kunstpatrimonium. Nu al zijn topwerken uit musea van Gent, Antwerpen, Brugge, Deinze en de Leiestreek opgenomen. Tegen 2008 moet *Lukas*, zo heet deze beeldbank, 5000 opnamen tellen. Een bezoekje aan www.lukasweb.be geeft, naast veel andere informatie, een idee van de rijkdom van deze digitale beeldbank.

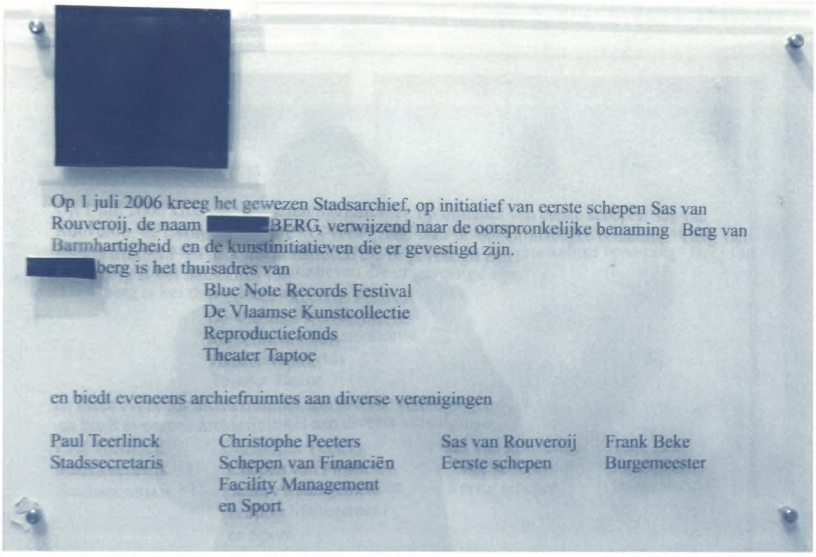

Een bijzondere historische bron

Tot dezelfde sfeer behoort de Vlaamse Kunstcollectie, een samenwerkingsverband tussen het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten in Antwerpen, het Groeningemuseum in Brugge en het Museum voor Schone Kunsten in Gent. De samenwerking geldt voor alle vlakken van de museumwerking. De gehele collectie wordt geleidelijk ontsloten en gedigitaliseerd: www. vlaamsekunstcollectie.be.
Het Danspunt vzw zal ook zijn intrek nemen in de Berg. Dit steunpunt behartigt de belangen van alle amateurdansers en bewegingskunstenaars. Bekend zijn de dansnamiddagen in het Baudelopark tijdens de Gentse Feesten (www.danspunt.be).
Een professioneel gezelschap is het Theater Taptoe. Dit figurentheater is gespecialiseerd in de mengvorm van acteurs- en figurentheater (poppen, schaduwen, objecten e.a.). Sinds 1968 speelt het met veel succes voor groot en klein in binnen- en buitenland (www. theatertaptoe.be, Abrahamstraat 15).
Is Theater Taptoe wellicht de meest bekende organisatie, vermoedelijk de minst bekende is de vzw Nakhla. Ze werd in 1991 opgericht door jonge Maghrebijnse en Vlaamse vrouwen die activiteiten wilden opzetten voor Maghrebijnse vrouwen, toen een vergeten groep in het Gentse socio-culturele landschap. Nakhla betekent palmboom. Deze vzw kreeg samen met Soirée Deluxe de prijs voor de vrijwilliger in 2005.

De vroegere archiefleeszaal doet nu dienst als gemeenschappelijke ruimte, meestal gebruikt om te vergaderen. Er is een zaaltje voor maximaal 49 toeschouwers waar kleinere producties kunnen plaatsvinden.Derden kunnen gebruik van maken van dit zaaltje, samen met de aanpalende ruimten. Dit deel van het gebouw wordt beheerd door de stedelijke Dienst Receptieve Ruimten. Ook de tuin kan in een of ander project betrokken worden.

De nieuwe bewoners huren de ruimte veel voordeliger dan op de privé-markt het geval zou zijn. Ze zijn best tevreden met het nieuwe onderdak, maar het is geen gratis plaatje. De noodzakelijke aanpassingen omwille van de vaak erbarmelijke staat van de lokalen vergde en vergt een serieuze investering. Om een en ander in goede banen te leiden is er een huishoudelijk reglement en vormen de bewoners een feitelijke vereniging. De traditie van een jaarlijkse opendeurdag zal men in ere houden. Die zou b.v. kunnen plaatsvinden op de Erfgoeddag.

Van de naam Kunstberg moesten de bewoners afzien. Deze naam bleek gedeponeerd door de gelijknamige Brusselse vzw die haar veto stelde. Daarom is de Berg van Barmhartigheid nu herdoopt tot Berg & Co. De Co is een allusie op collectief, collega's, compagnies, coöpereren en zelfs op Cobergher, de architect en organisator van de zeventiende eeuwse Berg van Barmhartigheid.

Griet Maréchal
(met dank aan Bart Medaer van Theater Taptoe)

Het archief van het OCMW Gent, kort voorgesteld

Zicht op het nieuwe OCMW archief aan de Neermeerskaai

De archiefdienst van het OCMW van Gent is sinds kort gevestigd in een nieuw gebouw aan de Neermeerskaai. Het personeel bestaat op dit ogenblik uit een archivaris, een bijzonder opdrachthouder en een administratief bediende. Daarnaast zijn enkele vrijwilligers actief bezig met de inventarisatie van het archief en van de kaartencollectie en met de ontwikkeling van de website van de archiefdienst.

De taken van het archief zijn ruimer dan die van een doorsnee archiefdienst. Onze dienst staat in de eerste plaats in voor de bewaring van het archief van het OCMW en zijn rechtsvoorgangers. Daarnaast begeleidt de archiefdienst ook de archiefvorming en het hedendaags documentbeheer van de ruim zestig verschillende diensten binnen het OCMW. Bovendien beschikt het archief over een rijke bibliotheek met historische en juridische werken, die in de leeszaal kunnen geraadpleegd worden. De archiefdienst is ook belast met het beheer van de documentatie. Concreet houdt dit in dat de bestellingen van boeken, tijdschriften en elektronische publicaties centraal worden geregeld. Tot slot is de dienst ook verantwoordelijk voor de bewaring van het kunstpatrimonium van het OCMW.
Het bestuur ziet het beheer van het archief en de bibliotheek als een belangrijke opdracht, wat zijn weerslag heeft op de personeelsbezetting en de toegewezen lokalen. Aan het personeelskader werd reeds een archivaris op universitair niveau toegevoegd. Daarnaast wordt het personeel binnenkort uitgebreid met een documentalist en een magazijnbediende. De documentalist zal het beheer van de bibliotheek op zich nemen en is verantwoordelijk voor het opmaken van de bibliotheekcatalogus. De magazijnbediende zal de archivaris bijstaan in de archiefdepots.

De grootste investering vormt echter de bouw van een nieuw archiefgebouw waartoe al in 2002 werd besloten. Het nieuwe gebouw, Neermeerskaai 1b, beschikt over een ruime leeszaal, een bibliotheek en een museumruimte en bevat voldoende rekken om ongeveer 4,5 strekkende kilometer archief in optimale omstandigheden te bewaren. Voor zover ons bekend is het voor het eerst dat een OCMW in Vlaanderen een gebouw, speciaal aangepast voor de bewaring van archief,

laat optrekken. De voorbereiding van de verhuis en de geplande opening in december 2006 slorpten heel wat energie op. Het volledige archief en de bibliotheek hebben momenteel een omvang van ongeveer twee strekkende kilometer, of omgerekend ongeveer 15.000 archiefdozen. Deze hoeveelheid zonder problemen verhuizen was geen sinecure.

Het archief van het OCMW kan gesplitst worden in twee grote delen. In de eerste plaats is er het Historisch Archief, gevormd door het Bureel van Weldadigheid en de Commissie van Burgerlijke Godshuizen van Gent en hun rechtsvoorgangers. Het oudste stuk dateert uit 1436. Het archief uit de periode voor de oprichting van het Bureel en de Commissie in 1796 is echter beperkt. Reeds in 1897 werden enkele archieven in het beheer van de Commissie overgedragen aan het Stadsarchief. Het gaat over de archieven van het Sint-Elisabeth-Begijnhof en het Begijnhof Onze-Lieve-Vrouw ter Hooie. In 1913 volgde het resterende deel van de Ancien Régime-archieven, beheerd door de Commissie. In 1912 werden het archief van de door Karel V ingestelde Armenkamer en de archieven van de zeven Tafels van de Heilige Geest door het Bureel overgedragen aan het Stadsarchief. De zeven laatstgenoemde archiefbestanden werden later met het Rijksarchief geruild. De voorwerpen en het meubilair die bij het archief van de Armenkamer hoorden, bleven wel bij het Bureel achter.

Hierdoor beheert het OCMW-archief enkel nog de archieven van de Commissie en het Bureel. Hoewel beide archieven in de loop der jaren niet gespaard bleven van verlies of vernietiging, bevatten ze nog steeds interessante stukken, zoals de registers met de notulen van de beraadslagingen van beide instellingen, rekeningen, jaarverslagen, dossiers over bouwwerken. Verreweg de bekendste stukken zijn echter de registers van de vondelingen en de verlaten kinderen. De registers van de vondelingen zijn gedigitaliseerd en kunnen op de website van het archief geraadpleegd worden: www.archief-ocmwgent.be. Elk van de inschrijvingen in deze registers vertelt op zich al een schrijnend verhaal.

Het tweede deel van het archief wordt aangeduid met de term Hedendaags Archief en bevat het archief van de Commissie van Openbare Onderstand (COO) van Gent en van het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) van Gent. De archieven van de Commissies van de huidige deelgemeenten van Gent nemen hierbij een bijzondere

OCMW archief, vondelingenregister, BG16, boek 6, folio 1054, Theodore Misaine

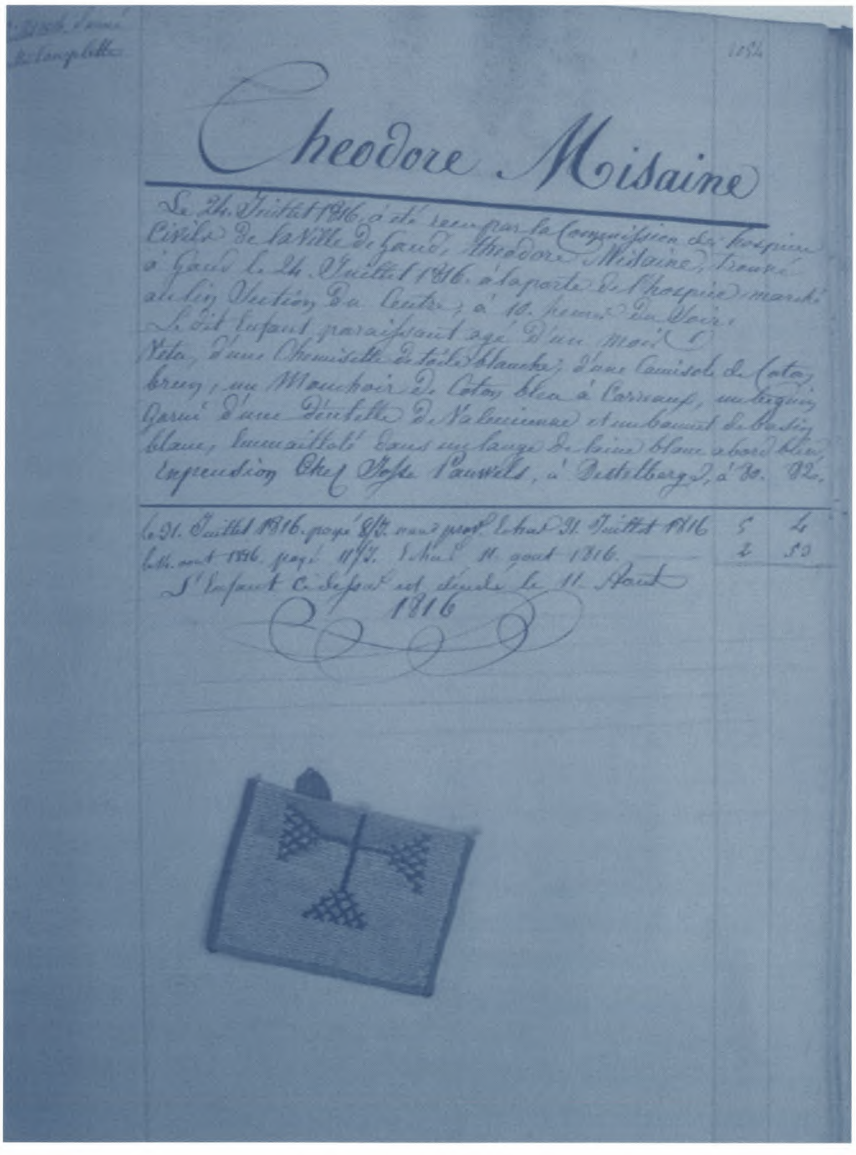

plaats in. De archieven van deze instellingen werden echter niet altijd samengebracht. Volgens een speciaal KB was het OCMW wel verplicht om aan het Rijksarchief een overzicht te bezorgen van het archief van de voormalige COO's dat door hen beheerd werd, maar was men niet verplicht alle archiefstukken samen te brengen. Veel archief van de oude COO's is dan ook achtergebleven in de voormalige gemeenten.

OCMW archief, vondelingenregister, BG16, boek 6, folio 912, Benjamin Seine

Momenteel wordt in samenwerking met het Stadsarchief een poging gedaan om deze archieven terug op te sporen en te centraliseren in het nieuwe gebouw . In het begin van 2006 werd op deze manier het archief van de COO van Sint-Denijs-Westrem en dat van Afsnee verworven. Beide archieven (in totaal ongeveer vijf meter) werden bewaard in het oude gemeentehuis van Sint-Denijs-Westrem. Het archief van de COO van Oostakker, dat in de loop van de jaren verspreid raakte, is intussen ook terecht. Een deel werd bewaard in het rusthuis 'Ons Tehuis' in Oostakker en de rest in het oude gemeentehuis van Oostakker. Het archief in 'Ons Tehuis' werd in 2005 ontdekt en overgedragen aan de archiefdienst. Het deel in het gemeentehuis van Oostakker werd samen met het archief van de gemeente Oostakker overgebracht naar het Stadsarchief. Beide archieven worden momenteel door personeel van het Stadsarchief geordend. Na afloop zal het archief van de COO aan het OCMW worden overgedragen.

Het archief kan bezocht worden tijdens werkdagen, enkel op afspraak. U kan ons bereiken op het nummer 09/266.98.87 of via mail op:
ocmwgent@ocmwgent.be

Tom Haeck
Archivaris OCMW Gent

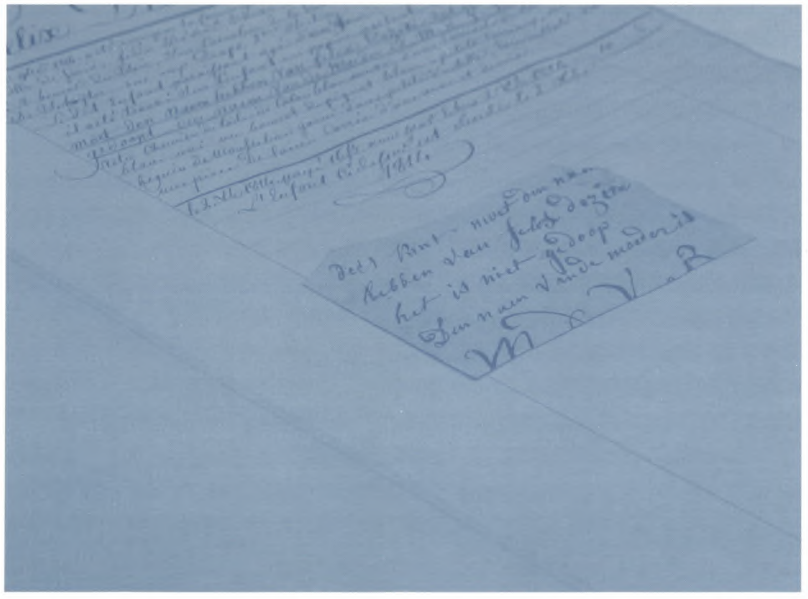

OCMW archief, vondelingenregister, BG16, boek 6, folio 875, Felix Désiré

Weten, wist, gewist. Digitaal archiveren

Binnen het cultuurbeleidsplan Cultuur als dwarsligger 2002-2007 neemt de problematiek van het digitaal archiveren en de vluchtigheid van ons geautomatiseerd bestaan een belangrijke plaats in. Het formuleren van richtlijnen ter zake is een absolute prioriteit. In het kader van deze problematiek ondernam het Gents Archieven Overleg (GAO), het informele overleg van de Gentse archiefinstellingen, op voorstel van het stadsarchief, een onderzoek naar de praktijken inzake het digitaal archiveren binnen de eigen instellingen. De resultaten van dit gewetensonderzoek waren verontrustend. Omdat we ervan uit gaan dat alle mogelijke privé-personen, verenigingen en instellingen worstelen met net dezelfde problemen als wij, werd een handzame brochure samengesteld. De brochure *Weten, wist, gewist. Digitaal archiveren* biedt een overzicht van de 'best practices' op het digitale werkterrein. Waarom zou je zorgen voor digitale archieven? Hoe bouw je een goed digitaal klassement op waarbinnen je snel documenten terug vindt? Hoe raak je wegwijs in de e-mail jungle? Wat mogen we weggooien? Hoe los je alles technisch op? Antwoorden, handige weblinks en verwijzingen naar literatuur helpen iedereen op het juiste digitale pad.
Deze brochure kan je gratis bekomen bij de vzw Gent Cultuurstad, Bijlokekaai 7b in 9000 Gent - tel. 09 269 87 90 - gentcultuurstad@gent.be; downloaden kan op http://www.gentcultuurstad.be.

colofon

@rchieflink is de driemaandelijkse nieuwsbrief van 't Archief. Gent on Files, een ondersteunende vzw voor het Stadsarchief van Gent

Het abonnement is begrepen in de lidmaatschapsbijdrage: 13 *euro* individuele leden, 15 *euro* gezin, 25 *euro* steunende leden en 250 *euro* ereleden.
Een los nummer kost 4 *euro*.
Nieuw rekeningnummer:
000-3252077-55

Adres GOF
p.a. De Zwarte Doos Stadsarchief,
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
Tel (09)266 57 60
E-mail stadsarchief@gent.be
Website: www.archieflink.centerall.com

Coördinatie en eindredactie
Valérie Meillander
Christine Duthoit

Verantwoordelijke uitgever
Griet Maréchal, Visserij 11,
9000 Gent

ISSN - nummer: 1376-2966

Foto's:
Storm Calle, tenzij anders vermeld.

Vormgeving
Evé Grafica - Erika Vanderstockt,
Gent, GSM: 0486/51.78.88

Druk
J. Verbeke, Gent

Inhoud

- **Uyt affectie en pure liberale gifte. Schenking aan de Armenkamer 1641** 1
- **Edito** 2
- **Van Berg van Barmhartigheid tot Berg & Co** 3
- **Het archief van het OCMW Gent, kort voorgesteld** 5
- **Link** 8